

СТАНОВИЩЕ

**НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология, докторска
програма Славянски езици (сръбски език)**

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧНИ СРЕДСТВА НА КОМИЧНОТО В КОМЕДИОГРАФИЯТА НА БРАНИСЛАВ НУШИЧ

на докторант

ВЯРА АЛЕКСАНДРОВА НАЙДЕНОВА

**Рецензент: доц. д-р *Анжелина Христова Пенчева*,
преподавател по история на чешката литература и
история на славянските литератури и по теория на
превода в ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград**

На вниманието на конкурсното жури е представен един изключително
вещо и добросъвестно написан научен труд с несъмнен приносен характер.

Моето участие в научното жури се базира на практиката ми като
преподавател по дисциплината „Славянски литератури“ в ЮЗУ „Неофит
Рилски“, а в последните две години – и преподавател по сръбска и хърватска
литература. По-неизвестно е обстоятелството, че през 80-те години бях и
редактор на поредното издание на събраните съчинения на Бранислав Нушич
и по-специално на комедиографията му, така че познавам добре тези
текстове, макар и не в оригинал (все пак държа да отбележа, че въпросното
издание беше окомплектовано от преводи на първокласни преводачи от
сръбски език, така че факторът „оригинален език“ тук е в немалка степен
неутрализиран).

Поради споменатата моя специализация вниманието ми беше насочено преди всичко към „литературната“ част на дисертационния труд и към неговата композиция и структура.

Впечатлението ми е, че текстът е много компактен, максимално изчерпващ заявената проблематика, частите му са взаимнообвързани и логично следващи една от друга. След добре премерения увод, който ясно и прегледно описва целите, задачите, предмета и обекта на работата, следва първа глава с две подглави, уверено отсяващи дотогавашната научна теория за комичното и стилистиката и задаващи методологичната база на работата. Убедително е обосновано, че макар комичното в литературата почти винаги да има и извънезикови проявления, все пак се реализира преди всичко в и чрез езика. Тук и в следващите глави много важно е, че дисертантката не изпуска от внимание и винаги отчита факта, че разглежда *сценичен жанр* с цялата му специфика (тук намирам за много приносни анализите на *ремарките* в текстовете на Нушичевите пиеси). Ценни са по мое мнение прегледите на сръбската научна мисъл по повечето от застъпените теми, които иначе не биха станали достъпни за нашите литературоведи, а и „генетично“ са най-близо до специфичния обект на изследването. Прегледите на предходните разработки са направени възможно най-икономично, като в същото време дават напълно достатъчна цялостна представа.

Същата икономичност и „целесъобразност“ констатирам и в чисто литературната част – тази, която представя био-библиографски, с кратки „медалиони“, Бранислав Нушич като комедиограф. Тази част може би би могла да бъде упрекната в описателност, емпиричност, но тя няма амбицията да предлага задълбочен литературен анализ, нито преглед на такива анализи, а според мен има информативна цел – максимално кратко запознаване с Нушич като хуморист, най-вече за незапознатите с творчеството му.

Работата е интердисциплинарна и определено прави много добро впечатление осведомеността на авторката и увереността, с която се движи на териториите на най-различни лингвистични дисциплини – социолингвистика, психолингвистика, лингвостилистика и т. н.

Много положително оценявам терминологичния апарат, с който си служи В. Найденова. Тя смело въвежда (и обосновава убедително) собствени

термини, както и подбира от дотогавашната литература по въпроса такива, които са максимално функционални, бих изтъкнала по-специално „ефект на неочакваното очаквано“, „ефект на фойерверките“, „аберация“, „абондантност“, но и много други, създадени чрез остроумно словообразуване.

Текстът е структуриран изключително добре, без излишни повторения, но и без пропуски, без отклонения от основната аналитична линия, с изясняване „на място“ на всички спорни или просто нуждаещи се от доизясняване термини или тези.

Едно от безспорните достойнства на дисертационния труд е солидната библиография, наброяваща над 400 заглавия, добре подбрана с оглед на темата, усвоена и синтезирана по ненаатрапчив и много продуктивен начин. Бих препоръчала, но в никакъв случай не като пропуск, някои публикации на младия колега Богдан Дичев, третиращи също проблематиката на комичното в чешката, в българската и в други славянски литератури (на тази тема е и дисертацията му, защитена в Чехия). Разбира се, неговият подход е преимуществено литературен, така че го препоръчвам на В. Найденова просто като друг, любопитен и креативен ракурс към темата. По-известните публикации на Дичев са: „Интерпретационни ракурси и изходни точки на игровия модел на комичното в "Приключенията на добрия войник Швейк" и „Модели на комичното (Съпоставително разглеждане на романа "Приключенията на добрия войник Швейк през Световната война" с върховите сатирични творби на българската, сръбската и руската белетристика)“ – в тази обширна студия е разгледано и творчеството на Бранислав Нушич. Бих препоръчала също сборника „Хуморът: прочити, практики, техники“, изд. „Марин Дринов, 2013 г., отново само в качеството на „допълване на картината“.

Както споменах и в предварителното обсъждане, а беше отбелязано и от други колеги, много продуктивна тема за анализ е трансформирането на „хуморогемите“ при художествен превод, в частност в преводите (както стана дума по-горе – първокласни) на комедиите на Нушич – тема, почти незасегната в представения труд (всъщност изрично е уговорено, че той няма да се занимава с нея), вероятно заради и без това твърде големия му обем,

неминуем с оглед на предмета на изследване, но която може да бъде по мое мнение тема за един бъдещ хабилитационен труд, още повече, че авторката е и преводач, тоест навярно отлично познава инструментариума и операционалността на въпросното трансформиране. Задачата се улеснява, но и става по-интересна поради факта, че става въпрос за близкородствени езици.

Практически нямам почти никакви въпроси по текста, може би само два с по-„глобален“ характер. Първо: дали авторката смята, че хуморът на Нушич е уникален, новаторски и откривателски, както често се твърди за хумора на Ярослав Хашек, най-вече в „Швейк“? Дали според нея Нушич е „изобретил“ качествено нов тип хумор? И второ: дали според дисертантката Балканите са локация на специфичен тип хумор и дали литературният хумор тук е по-застъпен, по-изявен, „по-много“, отколкото в други региони; и ако да, то как може да се обясни това – евентуално като реакция на факта, че на Балканите има повече история (в смисъл на исторически драматизъм и трагизъм), отколкото те могат да понесат?

В края на работата са изброени приносите на работата. Достатъчна е само дори точка 1, цитирам: „За първи път се разглежда от позициите на езиковата стилистика с цел установяването на езиково-стилистичните средства, които авторът избира от всички езикови равнища, за да постига комичен ефект“, но изразявам съгласие с всичките 18 точки, те действително са защитени в/чрез дисертационния текст.

В заключение: Несъмнено става въпрос за отлично изпълнен и приносен труд, който показва несъмнени качества за литературоведска изследователска работа, познаване на материята в широчина и дълбочина, познаване и на научния „фон“ на проблематиката, справяне с една доста „неуловима“, „хлъзгава“ научна материя (както изтъква самата авторка, „хуморът в миг изчезва още щом посегнем да го подлагаме на анализ“ – с. 4). Ето защо, в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение предлагам с пълна убеденост на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на докторант Вяра Александрова Найденова образователната и научна степен „доктор“.

София, 27.02.2017 г.

П.П. Заявявам, че Авторефератът адекватно и подробно предава съдържанието на дисертационния труд.

Подпис:

/доц. д-р Анжелина Пенчева/